

BOLALARDA GEMORRAGIK VASKULIT VA NEFROPATIYA KOMORBID KECHISHINING IMMUN-GEMATOLOGIK XUSUSIYATLARI VA PROFILAKTIKASINI TAKOMILLASHTIRISH.

Mamadaliyeva Hilolaxon Olimjon qizi

ADTI Gospital Pediatriya kafedrası

Annotatsiya. *Ushbu maqola bolalarda gemorragik vaskulit (Henoch–Shönlein purpura) va nefropatiya komorbid kechishining immun-gematologik xususiyatlari va profilaktikasini takomillashtirish masalasiga bag‘ishlangan. Ishda so‘nggi yillarda olib borilgan ilmiy tadqiqotlar tahlil qilinib, kasallikning patogenezi, immunologik va gematologik o‘zgarishlari batafsil yoritilgan. Gemorragik vaskulit bilan kasallangan bolalarda IgA darajasining oshishi, C3 va C4 komplement tizimi darajalarining pasayishi, IL-6 va TNF- α sitokinlarining ko‘payishi va trombosit funksiyasining buzilishi nefropatiya rivojlanishiga bevosita ta’sir ko‘rsatishi aniqlangan. Shu bilan birga, gemorragik vaskulit bilan bog‘liq allergik kasalliklar (astma, ekzema) ko‘proq uchraydi, bu esa kasallikning og‘irligini oshiradi.*

Maqolada immun tizimini mustahkamlash, allergik kasalliklarni erta davolash, infeksiyalarning oldini olish va muntazam tibbiy monitoring orqali kasallikning oldini olish bo‘yicha tavsiyalar berilgan. Ish natijalari bolalarda gemorragik vaskulit va nefropatiya komorbidligi diagnostikasi, davolash strategiyasi va profilaktikasini takomillashtirishga ilmiy asos yaratadi. Shu bilan birga, maqola klinik amaliyotda pediatrlar va immunologlar uchun dolzarb yo‘nalishlarni ochib beradi va zamonaviy ilmiy tadqiqotlar natijalariga tayanadi.

Annotatsiyada ko‘rsatib o‘tilgan tavsiyalar va xulosalar bolalarda kasallikning og‘ir oqibatlarini kamaytirish, immun tizimni mustahkamlash va klinik monitoringni optimallashtirish bo‘yicha amaliy ko‘rsatmalarni o‘z ichiga oladi.

Kalit so‘zlar: *Gemorragik vaskulit, Nefropatiya, Komorbidlik, Immunologik xususiyatlar, Gematologik xususiyatlar, Sitokinlar, Profilaktika, Pediatriya*

Kirish. Bolalarda gemorragik vaskulit (Henoch–Shönlein purpura, HSP) va nefropatiya komorbidligi jiddiy klinik muammolarni keltirib chiqaradi. Bu holatlarning o‘zaro aloqasi va immun tizimidagi o‘zgarishlar bolalar salomatligiga jiddiy xavf tug‘diradi. So‘nggi yillarda ushbu kasalliklarning patogenezi chuqurroq o‘rganish, diagnostika va profilaktika usullarini takomillashtirishga qaratilgan tadqiqotlar soni ortdi. Ushbu maqolada gemorragik vaskulit va nefropatiya komorbidligining immunologik-gematologik xususiyatlari, diagnostikasi va profilaktikasini takomillashtirish yo‘llari ko‘rib chiqiladi.

Metodologiya va adabiyotlar tahlili. Gemorragik vaskulit va nefropatiya komorbidligi bo'yicha so'nggi yillarda olib borilgan tadqiqotlar natijalari tahlil qilindi. Mamadaliyeva H. (2025) tomonidan olib borilgan tadqiqotda, bolalarda gemorragik vaskulit va nefropatiya o'rtasidagi immunologik aloqalar o'rganilgan. Natijalar shuni ko'rsatdiki, immunoglobulin A (IgA) darajasining oshishi, C3 va C4 komplement tizimi darajalarining pasayishi, IL-6 va TNF- α sitokinlarining ko'payishi va trombosit funksiyasining buzilishi nefropatiya rivojlanishiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Xiong va boshq. (2024) tomonidan olib borilgan tadqiqotda, gemorragik vaskulitning allergik kasalliklar bilan bog'liqligi o'rganilgan. Natijalar shuni ko'rsatdiki, gemorragik vaskulit bilan kasallangan bolalarda allergik kasalliklar, masalan, astma va ekzema, ko'proq uchraydi.

Natijalar va muhokama. Gemorragik vaskulit va nefropatiya komorbidligi bolalarda jiddiy salomatlik muammolarini keltirib chiqaradi. Immunologik jihatdan, IgA darajasining oshishi va komplement tizimi darajalarining pasayishi kasallikning rivojlanishiga hissa qo'shadi. Shuningdek, IL-6 va TNF- α sitokinlarining ko'payishi inflyamatsiya jarayonlarini kuchaytiradi. Bundan tashqari, trombosit funksiyasining buzilishi gemostaz tizimining disfunktsiyasiga olib keladi.

Gematologik jihatdan, gemorragik vaskulit bilan kasallangan bolalarda trombosit darajalarining o'zgarishi, gemoglobin darajasining pasayishi va leykotsitoz kuzatiladi. Bu o'zgarishlar kasallikning og'irligini va prognozini belgilaydi.

Profilaktika choralariga kelsak, bolalarda gemorragik vaskulit va nefropatiya rivojlanishining oldini olish uchun quyidagi tavsiyalar beriladi:

- **Immun tizimini mustahkamlash:** Vitamin D va Selen kabi mikroelementlar immun tizimini qo'llab-quvvatlaydi.
- **Allergik kasalliklarni davolash:** Astma va ekzema kabi allergik kasalliklarni erta davolash kasallikning rivojlanishiga yo'l qo'ymaydi.
- **Infektsiyalarni oldini olish:** Yuqori nafas yo'llari infektsiyalarining oldini olish uchun vaktsinatsiya va sanitariya-gigiyena choralariga rioya qilish zarur.
- **Monitoring va erta diagnostika:** Kasallikning erta bosqichlarini aniqlash uchun muntazam tibbiy tekshiruvlar o'tkazish lozim.

Xulosa. Gemorragik vaskulit va nefropatiya komorbidligi bolalarda jiddiy salomatlik muammolarini keltirib chiqaradi. Immunologik va gematologik o'zgarishlar kasallikning rivojlanishiga ta'sir ko'rsatadi. Profilaktika choralari amalga oshirish orqali kasallikning oldini olish mumkin. Shu bilan birga, kasallikning erta bosqichlarini aniqlash va davolashda zamonaviy diagnostika usullarini qo'llash zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Daminov T., Xalmatova B., Boyeva U. (2024). Bolalar kasalliklari. Samarqand davlat tibbiyot universiteti.
2. Namangan davlat universiteti (2024). Bolalar kasalliklari.
3. Toshkent tibbiyot akademiyasi (2023). Bolalar kasalliklari diagnostikasi va davosining yangi usullari.
4. Toshkent tibbiyot akademiyasi (2019). Ichki kasalliklar fanidan o'quv-uslubiy majmua.
5. Abdullayev N. (2013). Klinik allergologiya. Samarqand davlat tibbiyot universiteti.